

Poslednje aktualizovany
27 Jan. 2023

Toki Pona

Toki Pona jest jezyk razvijany od poliglotky Sonji Lang, koji ima je toliko 130 slov.

Tuta stranica opisuje gramatiku, vtoru so drziva je slovosbor.

Tutoj versiju stvoril ja San, CC0. Tekst na Medzuloslovjansky prelozil Milosz Czaniecki, proverial Denis Czerwiński, tako ze kala Asi.

Toj dokument prosto je špagaralka i ne je obsežny. Po bolje navedi <https://tokipona.org/>

Alfabet

Toki Pona koristaje tute bukvy:

a e i j k l m n o p s t u w

Vse soglaski zvucet kako na medzuloslovjanskom poza 'w', ktore zvuci kako na anglijskom (priblizno kako 'u').

Samoglaski sut kako na medzuloslovjanskom.

Osnovne rečenja

Čestka 'li' oddelja podmet od predikata.

soweli li moku. – Kot jedaje.

jan li lape. – Nekto spi.

Ne ma glagola "byti".

Čest po 'li' (predikat) može byti imennikom ili pridavnikom.

kili li moku. – Ovoče sut jedanje.

telo li pona. – Voda je dobra.

Jestli podmetom je toliko 'mi' ili 'sina', togda 'li' je vsегда obhodžene.

mi moku. – Ja jedaju.

sina pona. – Ty jesi dobry.

Dvumyslnoŝt

Slova Toki Pona sut menje konkretne než medzuloslovjanske, tako že překlad jedin do jedin je težki.

mi moku. – Ja jedaju / Ja jesm jedal / Ja budu jedati.

Mnogo slov ima raznoradne ili generalne značenja.

soweli – kot / pes / (kaki-libo sosavec)

kili = (kaki-libo plod ili zelenina)

Boljšest slov može postupati kako imenniki, glagole, pridavniky abo prislovniki.

telo – voda / mokry / myti

pona = dobry, prosty / ulěpšati, činiti lěpšim / dobro, odlično

Imennikov se ne sčituje.

kili – ovoč / ovoče

mi – ja / mene / my / nas

Objekt (dopolnjenje)

Čestka 'e' oddelja glagol od objekta. Tuto tož čini ranješe slovo glagolom.

soweli li moku e telo. – Životina pije vodu.

mi telo e soweli. – Ja myju kota. / Ja oblijem kota vodoju.

sina suli e ona. – Ty uveličaješ to. / Ty činiš to velikim.

Modifikacija slov

Slova mogut byti modifikovane čřez dodavanje inyh slov.

jan lili – maly člověk, děte

tomo mi – moj dom

pilin pona – dobro čutje

By zanegovati slovo, dodaj 'ala':

mi lape ala. – Ja ne spim.

jan ala li toki. – Nikto ne govori.

Vse mnogě modifikatory izmėnjajut prve slovo.

lipu kasi tu – dva rastlinne dokumenty

poki laso pimeja – modra i čřna krabka

Možno izmėniti relaciju medžu modifikatorami s pomočju 'pi'.

lipu pi kasi tu – dokument iz dvoh rastlin

poki pi laso pimeja – temno-modra krabka

Předložniki

'kepeken', 'lon', 'sama', 'tan', i 'tawa' mogut postupati kako předlogi. Vse idut na konec rečenja.

mi moku kepeken ilo. – Ja jedaju s priborami.

soweli li lon tomo. – Životina je v domu.

sina toki sama kala! – Ty govoriš kako ryba!

mi kama tan esun. – Ja jesm pribyl iz magazina.

ona li toki e ni tawa sina. – Oni skazali to tobě.

Konjunkcija

Jestvuje mnogo sposobov by skazati "i". Dlja mnogih podmetov, koristaj 'en'.

mi en sina li musi mute. – Ty i ja igrajemo mnogo.

Dlja predikativ, povtarjaš 'li'.

soweli ni li lili li suwi. – Ta životina je mala i sladka.

Dlja objektov, povtarjaš 'e'.

ona li jo e waso e kala. – Ona ima je pticu i rybu.

Dlja předložnikov, povtarjaš předlog.

mi pali e tomo kepeken palisa kepeken kiwen. – Ja buduju dom koristajuč kyje i kamenje.

'anu' možno koristati kako "ili".

ni li pona anu ike? – Jest li to dobre ili zle?

mi anu sina li tawa esun. – Ty buděš abo ja budu idti k magazinu.

Vlastne pridavniky

Toki Pona ne ima je vlastnyh imennikov, toliko vlastne pridavniky:

jan Sonja – osoba o imenu Sonja

toki Tosi – němečsky jezyk

ma Mewika li suli. – SŠA sut velike.

Vlastne pridavniky sut dolžne slėdovati fonologiju Toki Pona. Toki Pona koristaje silabičnuju strukturu (C)V(n). Klastery samoglasok, klastery soglasok i sekvencije 'wu', 'wo', 'ji', 'ti', 'nm', i 'nn' sut nedozvoljene.

O

Možeš koristati 'o' před glagolom čo by stvoriti komandu.

o kute! – Slušaj!

o pali. – Rabotaj.

Možeš koristati 'o' po imenniku by obračati se k imenniku.

jan Pape o! – O Pape!

Možeš iměti 'o' medžu imennikom i predikatom by vyraziti želanje, volju, prosbu, itd.

pona o tawa sina. – Želaju čo by dobro prišlo do tobě.

mi o pali. – Ja jesm dolžny rabotati.

Abo to tož može byti kontrakcija dvoh prvuh užitj.

soweli Ton o moku. – Jedaj, Ton.

Medžumetja

Medžumetja sut često korišćene, časom slučtjene s 'a' dlja izraznosti.

pona! – Dobro! / Čudno! / Hvala!

wawa a! – Kako silny!

toki! – Pozdrav! / Čao! / Dobrodošli!

lon! – Da! / Pravda!

moku pona! – Vkusnogo apetita! / Fantastične jedanje!

Pytanja

Sut dva sposoby formulovanja pytanij tipu da-ne. Dlja pytanij da-ne, koristaj "glagol 'ala' glagol."

sina moku ala moku? – Jedaješ li ty?

Čto by skazati da, povtarjaj glagol. By skazati ne, reči "glagol 'ala' ili 'ala'".

moku – da (jedaju)

moku ala / ala – ne (ne jedaju)

Dlja pytanij odkrytogo odgovora koristaj "anu seme."

sina moku anu seme? – Jedaješ li ty?

kala anu seme li lon poki? - Sut li ryby vo krabké?

'seme' možno koristati by tvoriti nevtralne pytanja. Zaměni slovo v pytanju s 'seme'.

jan seme li toki? – Kto govori?

sina pali e seme? – Čto ty tvoriš?

Pytalny znak je opcionalny. Toki Pona oznašaje pytanja s gramatiku, ne so znakami. Odděljenje rečenij je glavna metoda punktuacije.

Předrastki

Předrastki hodžut před glagole by směnjati jih značenje.

mi sona – Ja znam.

mi kama sona. – Ja poznavam.

waso lili li wile suli. – Mala ptica hoče byti velika.

Slova ktore mogut služiti kako předrastki sut 'wile', 'kama', 'sona', 'lukin', 'ken', 'awen' i časom 'alasa'.

Kontekst

'la' može byti korišćene by naznačati kontekst. "X la Y" znači "v kontekstu X, Y." To može značiti čas, pričinu, temu, ili kaki-libo svezok s glavnym rečenjem.

sina lon poka mi la mi pilin pona. – Kogdy ty jesi pri mně, ja čujem se dobro.

Boljšest čestok předložnikov može byti preměšćena před 'la'.

mi lape lon tenpo pimeja. tenpo pimeja la mi lape. – Ja spju v noči.

sina seli tan seme? tan seme la sina seli? – Čemu ty jesi goreči?

Čisla

Sjedini slova čisel by je dodati.

wan – 1 *tu* – 2 *luka* – 5

mute – 20 *ale* – 100

tu tu – 4 *luka tu wan* – 8

'nanpa' je korišćene by označati poredkove čisla.

jan nanpa wan li pona. – Prvy člověk je dobry.

ni li nasin nanpa mute tu wan. – To jest 23-tja Ulica.

I... to vse!

a	(izraznost, emocija, potvrđenje)	plast	privatnosti	pimeja	črny, temny, neugašeny
akesi	gad, amfibija	lete	hladny, zimny; surovy	pini	zakončeny, minuly, konec
ala	ne, nula	li	(označaje predikata)	pipi	črvjak, insekt
alasa	loviti, iskati	lili	maly, malo; nekoliko, troha; mlady	poka	bedro, bok; blisko, priblizno
ale (ali)	vse; vsečto; 100	linja	dolga i elastična věč; nit, nitka, vrvka, vlasly	poki	krabka, torba, sođržnik, miska, čaša
anpa	vdol, skromny, nižny	lipu	plosky objekt; papir, karta, dokument, pismo, vebstranica	pona	dobry, koristny, prosty, pozitivny
ante	iny, směnjeny,	loje	črveny	pu	<i>interakcija s Toki Ponu – Dobrym Jezykom</i>
anu	ili	lon	nahoditi se, byti vo, pravda	sama	podobny, jednaki; kako
awen	trajny, trimany, hranjeny; kontynuovati	luka	ruka, dlanj; pet	seli	ogonj; žrlo žaru
e	(pokazuje na objekt)	lukin	viděti, razsmatřati	selo	vněšnji, postranna plast; koža, korka
en	(pokazuje na mnoge podmetry)	lupa	dveri, vrata, dira, otvor, ustře	seme	čto? ktori?
esun	trg, magazin, bazar, mēna	ma	zemja; vně; počva	sewi	vrhny uravenj, najvyša čest; božski, světi
ijo	věč, objekt, javjenje	mama	roditěl; tvorca; opekun	sijelo	tělo, tors. fizične stanje
ike	zly, negativny; nevažny	mani	pěneze, groše, valuta	sike	krugovy objekt, cikl; jednogodišnji
ilo	oružje, mašina, ustrojstvo, instrument	*meli	žena	sin	novy, svěži; iny
insa	srědina, centr, vnutřnost, sođržanje; organ, želudok	mi	ja, my	sina	ty, vy
jaki	mrzky, nečisty, toksičny	*mije	muž	sinpin	lico, přěd, stěna
jan	osoba, někto	moku	jedati, piti; jedanje	sitelen	obraz, podoba, pismo, simbol
jelo	žolty	moli	mrtvy, umirajuči	*soko	grib
jo	iměti, nositi, sođrživati, trimati	monsi	hřebet, vřadu, zadnji, zad	sona	znati, věděti; mudrost, věda, info
kala	morske stvorjenje	*monsuta	strah; monstr, čudovišče; strašny	soweli	zemna životina
kalama	zvuk; zvučiti, izrěkati	mu	(zvuk životiny)	suli	veliki, težki
kama	přibyvajuči, přihodeči, budučnost; stavati se	mun	objekt nočnogo neba	suno	žrlo světla, solnce; jasny
kasi	rastlina; trava, list	musi	zabava, rekreacijny	supa	horizontalna povrhnja, objekt do kladenja věči
ken	mogti; možny	mute	mного; velmi; kolikost	suwi	sladki
kepeken	koristati, s, s pomočju	*namako	připrava, dodatkovy	tan	iz, od, bo
**kijete-santakalu	jenot, jenotovaty (kuna, barsuk, jazvec, norka, lasica)	nanpa	-ty; čislo	taso	ale, jednako; toliko
kili	ovoč, plod, zelenina	nasa	divačny, nevsakodenny; durny; glupy	tawa	iduči do/k; dlja; dvigajuči se
*kin	tož, tako že	nasin	puť, stěžka, draga, doktrina, metoda	telo	tekutina, voda, napitok, napoj
*kipisi	rězati, děliti; čest, děljenje	nena	holm, gorka, nos	tenpo	čas, trvanje, moment, odbodje, period
kiwen	něčto tvrdogo, metal, kamenj	ni	toj, ta, to	toki	skazati; jezyk
ko	glina, polutvrdy, pasta, prah	nimi	slovo, ime	tomo	vnutřny prostor; budynok, dom
kon	vozduh; duh, esencija; nadpřirodny	noka	stopa, noga; nižna čest	*tonsi	nebinarny, trans
*ku	interaktovati so slovníkom Toki Pony	o	(čestka zvateljnika / nakazanja)	tu	dva
kule	kolor, barvny	olin	ljubiti, milovati, považati, respektovati	unpa	seks; iměti seks
kulupu	spoločnost, družstvo, grupa, firma, narod	ona	on, ona, ono	uta	usta, guby; ustny, oralny
kute	uho, slušati	open	počinati, začinati; odkřyvati	utala	vojevati; vyzov
la	(pokazuje kontekst)	pakala	gnily, poškodženy; kaziti	walo	běly; jasny, blědy
lape	drěmlivy, počivajuči	pali	dělati, rabotati nad	wan	jedin; unikatovy
laso	modry, zeleny	palisa	dolgi tvrdy objekt; rozga, kyj	waso	lětajuča bytost (np. ptica)
lawa	glava, razum; vladec; provoditi, regulovati	pan	zrno, makaron, hlěb, ryž	wawa	silny, močny; gordy, energetičny
*leko	kvadrat, blok	pana	davati, emitovati, editovati, posylati	weka	odsutny, daleki
len	tkanina; pokřyvalo,	pi	(regrupuje modifikatory)	wile	(po)trěbovati, htěti
		pilin	srđce, čutje		

Tute definicije mogut byti něčto skračene da by lěpje pasovati do jedinoj stranicy. Odnosi se k inym slovníkam i govoritěljam!

*Slova označene kako všehne přěz [lipu Linku](#), čto znači že menje než 90% govoritěljev koristaje tuto slovo .

**Slovo vsěhno koriščene kako směška, nepřeznačena do serioznogo koristanja.